

REPREZENTĂRI SOCIALE DESPRE FAMILIA CONTEMPORANĂ LA ADOLESCENȚI

Daniela CAZACU, *drd., lector univ.,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Summary: *The article contains experimental investigation of representations about family amongst adolescents. Stressful pace of life, economic shortcomings, and instability resulted in significant changes in the social representation of the family, giving it new roles. Family therefore suffers a diminution of its importance as an institution. We witness a shift from "family focused on reciprocal love, respect and understanding" to "family based on love, quarrels and problems, money."*

Key-words: *family, social representations, social roles, family values, teenagers.*

Experiența socială a adolescentului se formează datorită participării lui în diverse sisteme de rețele sociale, unde el învață diferite norme sociale, roluri sociale, idea-

luri și valori. Un rol hotărâtor în procesul de socializare îl au reprezentările sociale ale adolescentului care își vor lăsa amprenta asupra percepției lumii înconjurătoare, asupra formării caracterului, a valorilor.

În definierea reprezentărilor sociale mai mulți autori și-au adus aportul. S. Moscovici definește reprezentările sociale drept un „sistem de valori, noțiuni, practici, relative la obiecte, aspecte sau dimensiuni ale mediului social instrument de orientare a percepției situației”. (Curelaru 2006: 30).

N. Roussiau – C. Bonardi consideră că reprezentarea socială exprimă organizări complexe de opinii socialmente construite și referitoare la un obiect social. (Șleahțișchi 2013: 16).

Abric consideră că reprezentările sociale redau un ansamblu organizat de informații, de opțiuni, de atitudini și de opinii în privința unui obiect dat. (Abric 2007: 450).

Familia apare ca principala instituție de socializare și educație. Tot ceea ce copilul învață în propria sa familie nu dispăre atât de ușor, astfel ea capătă o importanță deosebit de mare ca instituție de socializare și educație. Prin durata influenței sale asupra personalității omului, familia nu poate fi comparată cu nici o altă instituție. Reprezentările sociale despre familie sînt reflecția spiritului timpului în care trăim și indice al necesităților individului în condițiile social-economice, politice, specifice momentului istoric concret. (Гилева 2001: 92).

Actualitatea temei: Încă din familia de proveniență, fiecare copil obține anumite reprezentări despre familie ca instituție de bază în societate. Familia reprezintă nucleul instrumental fundamental al structurii sociale mai largi, în sensul că toate celelalte instituții depind de influențele acesteia (Stănoiu 1983:11). Cunoașterea și înțelegerea reprezentărilor sociale despre familia contemporană la adolescenți poate servi la o mai bună funcționare a acesteia în viitor. Clar se evidențiază necesitatea studierii reprezentărilor sociale despre familia contemporană la adolescenți, pentru că anume la această vîrstă se pune temelia în educarea tinerii generații, se învață acele valori care îi vor prinde de folos pe tot parcursul vieții.

Ce procese observăm astăzi? Familia nu mai este precum cu 20 de ani în urmă. Astăzi, familia contemporană pentru a supraviețui este nevoită să se conformeze, să se adapteze schimbărilor produse de revoluția industrială. Clar se manifestă tendința către sine a fiecărui membru al familiei. Scade importanța familiei ca valoare, ea fiind înlocuită cu succesul individual, concurența și banii. Tot mai multe femei optează pentru lucrul extrafamilial, schimbînd radical concepția despre rolurile familiale a soților. Cu ce fenomene ne confruntăm? Autoritatea patriarhală este în plină descreștere. Se schimbă atitudinea față de copil ca valoare. Concepția unui copil devine tot mai grea reducîndu-se semnificativ numărul copiilor în familie. Multe din funcțiile (educaționale, de socializare) pe care le are familia sînt preluate de alte instituții precum școala, statul ș.a. Rolurile domestice au tendința spre egalizare. Stilul educativ devine unul mai libertin, făcînd o diferență semnificativă dintre practicile educative de mai demult și cele pe care le urmărim în prezent. Familia tradițională încetează să mai fie modelul de familie ideală, devenind doar unul din modelele existente astăzi.

Ipoteza cercetării: Presupunem că la vîrsta adolescentină reprezentările sociale despre familie sînt încă *destul de amorfe și fragmentare, nu sînt pe deplin formate.*

Scopul cercetării: Identificarea reprezentărilor sociale despre familie la adolescenți.

Obiectivele cercetării:

- Analiza informației științifice existente în psihologie, cu referință la familie, reprezentări sociale.
- Identificarea reprezentărilor sociale despre familie la adolescenți.
- Interpretarea cantitativă și calitativă a rezultatelor.
- Elaborarea concluziilor finale.

Instrumente de cercetare: Pentru identificarea reprezentărilor sociale despre familie au fost folosite tehnicile: tehnica evocarea liberă, (Șleahțișchi 2013:87) tehnica prototipic – categorială (Curelaru 2006: 111).

Lotul de cercetare: Studiul reprezentărilor sociale despre familia contemporană la adolescenți a fost realizat în perioada mai 2014. La cercetare au participat 50 persoane (F-25; M-25) cu vârsta cuprinsă între 19-20 ani, studenți ai Universității de Stat „Alec Russo” din or. Bălți.

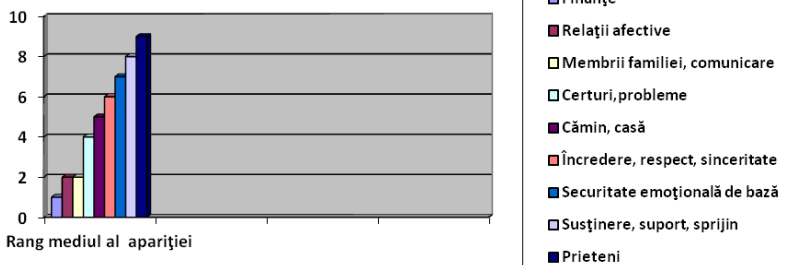
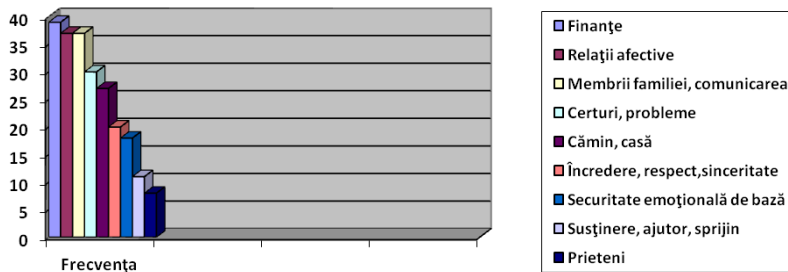
În urma chestionării celor 50 de persoane în vederea identificării elementelor constitutive ale reprezentării sociale a familiei, am obținut următoarele date:

În urma aplicării tehnicii prototipic – categorială de identificare a elementelor constitutive ale unei reprezentări (Curelaru 2006: 111) s-a obținut inițial un grup de 67 de cuvinte ce descriu termenul de „familie contemporană”. Apoi au fost selectate cuvintele care au avut o frecvență minimă (o dată) și cele între care existau rapoarte de sinonimie. S-a considerat valide cuvintele care au avut o frecvență nu mai mică de trei, apoi fiind grupate pe dimensiuni după cum urmează:

- Securitate emoțională de bază, dimensiune ce include: armonie, înțelegere, liniște, bucurie, siguranță.
- Relații afective, dimensiune ce include: iubire, dragoste, căldură sufletească.
- Încredere, respect, sinceritate.
- Membrii familiei, comunicare.
- Susținere, ajutor, sprijin.
- Casă, cămin.
- Prietenie,
- Finanțe.
- Certuri, probleme.

Calculând frecvența și aranjându-le în ordine descrescătoare, le-am atribuit fiecăruia un rang mediu al apariției, indicator ce arată poziția medie a acestuia în lanțul asociativ, după cum se poate observa în tabelul următor:

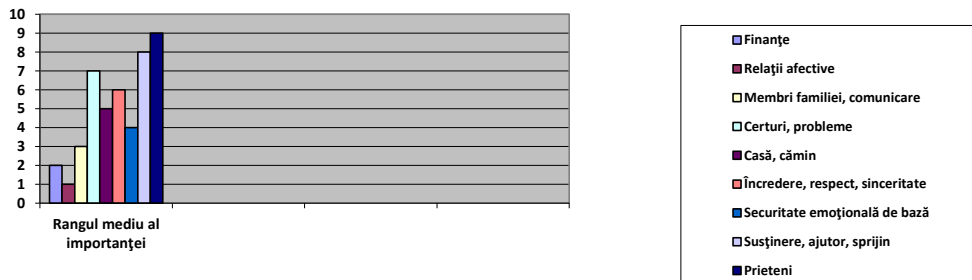
No	Termeni asociați	Frecvența	Rangul mediu al apariției
1.	Finanțe	39	1
2.	Relații afective, dimensiune ce include: iubire, dragoste, căldură sufletească	37	2
3.	Membrii familiei, comunicare	37	2
4.	Certuri, probleme	30	4
5.	Casă, cămin	27	5
6.	Încredere, respect, sinceritate	20	6
7.	Securitate emoțională de bază, dimensiune ce include: armonie, înțelegere, liniște, bucurie, siguranță	18	7
8.	Susținere, ajutor, sprijin	11	8
9.	Prietenie	8	9

Cele mai semnificative rezultate ale acestui tabel le putem citi în primele două rânduri și ultimele două rânduri, pentru că din spusese autorului Vêrgés, anume acestea sînt pozițiile care ne vorbesc despre locul elementelor centrale și celor periferice a reprezentărilor sociale, ținînd cont totuși și de indicatorul de rang al importanței apariției.

Următorul pas realizat a fost atribuirea indicatorului de rang al importanței în apariție. Pentru aceasta s-a luat în calcul răspunsurile la cel de al doilea consemn: „Gîndiți-vă în continuare la „familie”, așezați expresiile de mai sus în ordinea importanței de la cel mai important la cel mai puțin important. Scala de răspuns, a acestui consemn a fost în 5 puncte, unde 1 înseamnă „importanță foarte scăzută” și 5 „importanță foarte mare”. S-a atribuit fiecărui punct din scală o valoare de la 1 la 5: astfel răspunsul „importanță foarte scăzută” obține scorul 1, în timp ce răspunsul „importanță foarte mare” obține scorul 5. S-au numărat răspunsurile pe fiecare punct al scalei, la fiecare dimensiune și serie de itemi, după care s-au înmulțit cu valoarea de la fiecare punct în parte și s-au adunat pe scală obținîndu-se un scor corespondent ordinii importanței, după cum se poate urmări în tabelul următor:

No	Termeni asociați	Frecvența	Rangul mediu al apariției	Rangul mediu al importanței
1.	Finanțe	39	1	2
2.	Relații afective, dimensiune ce include: iubire, dragoste, căldură sufletească	37	2	1
3.	Membrii familiei, comunicare	37	2	3
4.	Certuri, probleme	30	4	7
5.	Casă, cămin	27	5	5
6.	Încredere, respect, sinceritate	20	6	6
7.	Securitate emoțională de bază, dimensiune ce include: armonie, înțelegere, liniște, bucurie, siguranță	18	7	4
8.	Susținere, ajutor, sprijin	11	8	8
9.	Prietenie	8	9	9

După cum se poate observa din tabel, itemii din a doua dimensiune își schimbă poziția, comparativ cu scorul obținut pentru rangul apariției, obținând un scor mai bun în ordinea importanței decât în cea a apariției. De asemenea, observăm că ultimele două poziții obțin un scor identic pentru ambele ranguri.

În urma colectării și analizării datelor se poate afirma că *reprezentarea socială despre familia contemporană* la adolescenți, este formată după cum urmează: **nucleul central** al acesteia, este format din termenii: *dragoste și finanțe*. În timp ce **sistemul periferic** este format din termenii: *susținere și prietenie*.

Din rezultatele obținute putem concluziona că la vârsta adolescentină apare ca valoare centrală dragostea și banii. Adolescentul consideră că banii îl vor face fericit și îi vor permite să-și îndeplinească toate visele. Iar în cea ce ține de dragoste – vârsta aceasta este caracterizată prin speranțe mari și dragoste trăită profund. Din mai multe surse putem vedea că familia reprezintă „o formă de comunitate umană alcătuită din doi sau mai mulți indivizi, uniți prin legături de căsătorie și/sau paterne, realizând, mai mult sau mai puțin latura biologică și/sau cea psihosocială” (Mitrofan 1998: 17). Concluzionând, putem afirma că reprezentările sociale despre familia contemporană la adolescenți sînt destul de amorse, viziunea romantică asupra căsătoriei fiind înlocuită cu noțiunea de „finanțe” – ea reprezentînd o componentă identificată în sistemului central al reprezentării sociale. Ritmul de viață stresant, neajunsurile economice, instabilitatea au dus la modificări semnificative în reprezentarea socială a familiei conferindu-i noi roluri. Prin urmare, familia suferă o diminuare a importanței sale ca instituție. Astfel, în planul familiei asistăm la o mutație de la „familia axată pe dragoste reciprocă, respect și înțelegere” la „familia axată pe dragoste, certuri și probleme, bani”.

Referințe bibliografice

1. ABRIC, J. C. Analiza structurală a reprezentărilor sociale. În: S. Moscovici & F. Buschini (coord.). *Metodologia științelor socioumane*. Iași; Editura. Polirom, 2007, p. 450.
2. CIUPERCĂ, C. Cuplul modern între emancipare și evoluție. Alexandria, Editura. Tipoalex, 2000, 332 p. ISBN 973-99446-4-7.
3. CURELARU, M. Reprezentări sociale Iași; Polirom. 242 p. ISBN 973-46-0302-7.
4. MITROFAN, I., CIUPERCĂ, C. *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, editura. Press, Mihaela SRL, București, 1998. 390 p. ISBN 973-9415-00-8.
5. STĂNOIU, A., VOINEA, M. Sociologia familiei. București, 1983.
6. ȘLEAHTIȚCHI, M. Instrumente de analiză structurală a spațiului reprezentational: evocarea liberă. //Revista științifico-practică „Psihologie” din Chișinău. Nr. 2. 2013. P. 87-90.
7. ȘLEAHTIȚCHI, M. Analiza structurală a spațiului reprezentational: semnificații, principii, etape // Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială: Revista Facultății de

Psihologie și Psihopedagogie specială a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
din or. Chișinău. Nr 1(30). 2013. P. 16.

8. ГИЛЕВА, И. О. Проявление мотивационной готовности к созданию семьи у студентов. În: *Прикладная психология*, 2001, Nr. 3, p. 92-96.